

PARODA HERITAS: DVI DIENOS, SKIRTOS PAŽINTI KULTŪROS PAVELDĄ IR JĮ PUOSELĖJANČIUS ŽMONES

Jau gegužės 18-19 dienomis Vilniuje, Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčioje, pirmoji Baltijos šalyse tarptautinė kultūros paveldo tvarkybos ir technologijų paroda “HERITAS” suburs paveldo išsaugojimui neabejingus žmonės bei paveldosaugos srityje veikiančius specialistus. Parodos metu vyks ekskursijos, veiks seminarų ir kūrybinių dirbtuvių erdvės, bus diskutuojama paveldo išsaugojimo ir pritaikymo klausimais, tikintis paskatinti glaudesnę paveldo savininkų, bendruomenių ir paveldosaugos institucijų bendradarbiavimą.

„Kultūros paveldo srityje dirbu jau 12 metų. Pastebėjau, kad šiame sektoriuje labai trūksta pozityvumo bei bendradarbiavimo, o visuomenei – aiškios ir koncentruotos informacijos apie kultūros paveldą bei kaip su juo elgtis. Šis renginys yra terpė keisti nusistovėjusią situaciją ir populiarinti paveldą, pristatyti jį kitokiu, moderniu kampu, pasitelkiant senąsias paveldo tvarkybos technologijas bei pristatant visame pasaulyje naudojamus inovatyvius paveldo tyrimų ir apsaugos sprendimus. Šiuo renginiu siekiame skatinti efektyvesnę paveldo specialistų komunikaciją, bendradarbiavimo galimybių paiešką. Siekiame lengvai prieinamoje vietoje visuomenei pateikti informaciją, kuri padėtų suprasti ir spręsti nekilnojamojo kultūros paveldo problemas.“ – sako parodos idėjos autorė ir organizatorė Erika Kielė. “Heritas” idėją palaiko ir parodos partneriais tapo: Kultūros paveldo centras, VŠĮ Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Valstybinė kultūros paveldo komisija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, ICOMOS ir kt. Renginį globoja Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija.

Šių metų **parodos tikslas** – supažindinti nekilnojamojo kultūros paveldo savininkus ir visus, suinteresuotus šio paveldo pažinimu, išsaugojimu ir panauda, su nekilnojamojo kultūros paveldo specifika Lietuvoje. Siekiama pristatyti sektoriuje veikiančių organizacijų funkcijas, pažangiausias paveldo tvarkybos technologijas, srityje dirbančių specialistų veiklą, kuria siekiama ugdyti paveldo savininkų ir bendruomenių gebėjimą identifikuoti nekilnojamojo kultūros paveldo vertes bei skatinti jų sąmoningumą sprendžiant paveldo objektų pritaikymo šiuolaikiniams poreikiams klausimus.

Parodos lankytojai, paveldo objektų savininkai ir paveldosaugos srityje dirbantys specialistai turės galimybę susipažinti su naujausiomis paveldo tvarkybos technologijomis bei medžiagomis, teoriniais paveldo tyrimais bei keistis kontaktais visos parodos metu veiksiančioje kontaktų mugėje. Parodos lankytojai taip pat kviečiami dalyvauti seminaruose ir kūrybinėse dirbtuvėse, archeologinėse eksperimentinėse dirbtuvėse, o mažiausiuosius svečius parodos

organizatoriai pakvies į specialiai jiems įrengtą poilsio – žaidimų erdvę, kur įvairiais kūrybiškais užsiėmimais mažuosius džiugins gamtos darželis „Po smilgom“, organizacija „Gatvės gyvos vaikams“, Gabrielės ir Antano Šarkauskų (*Š A atelier*) edukaciniai užsiėmimai, Žaislų muziejaus ir „Matyta.lt“ veiklos.

Parodos dalyviai – kultūros paveldo profesionalai

Parodoje savo veiklą pristatys ne viena ilgametę darbo patirtį kultūros paveldo srityje turinti įmonė ir organizacija. Parodos lankytojai turės galimybę ne tik susipažinti su įmonių veikla, bet taip pat gauti konsultacijas tiesiogiai iš Kultūros paveldo centro, Valstybinės kultūros paveldo komisijos, Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros ir Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos specialistų.

Generalinis parodos rėmėjas Remmers pristatys naujausias paveldo tarybos technologijas bei sprendimus. Savo ilgamete patirtimi kultūros paveldo objektų restauravime su parodos lankytojais dalinsis įmonės Opus Optimum, Virmalda, Ekodora, Archeodomus, Vargonų paveldo centras, Dalius Pranas Joneikis, o „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės plytinė“ pristatys autentišką plytų gamybos technologiją, siekiančią XIV a. „Dvarų keramika“ demonstruos savo kuriamus koklius krosnims, židiniams ir šildomos sienelėms. Įmonė „Volonta“ mėgėjams ir profesionaliems meistrams pristatys linų sėmenų dažų gamybos seriją seniems ir naujiems pastatams, kuri sukurta pasitelkiant šimtametės Europos gerai dokumentuotas žinias ir naujausias gamybos technologijas. Kultūros paveldo tyrimams naudojamą itin aukštos kokybės įrangą parodoje demonstruos įmonės Virmalda, Intropectra ir Biometrija, o su atliekamais kultūros paveldo 3D matavimais supažindins įmonė Terra Modus. Įmonė Air Drone Productions parodos lankytojus supažindins su naujausiomis technologijomis, sėkmingai naudojamomis kultūros paveldo populiarinimui visoje Europoje ir pasiūlys kiekvienam apsilankiusiam išbandyti virtualų turą po bažnyčią ir šią patirtį palyginti su gyvu apsilankymu bažnyčioje.

Archeologijos projektų centras „ANTIQUA“ ir Lietuvos archeologijos draugija lankytojus supažindins su archeologiniais tyrinėjimais, atliktais Lietuvos dvarvietėse, miestuose ir kituose paveldo vietovėse.

Kilnojamų kultūros vertybių tyrimus pristatys privati laboratorija „Meno kūrinų tyrimai“, o „Monaco Antiques“ papasakos, kaip veikia antikvariatai ir kokius lobius juose galima rasti. Savo veiklą kultūros paveldo apsaugos ir sklaidos srityse lankytojams taip pat pristatys ir apsilankyti pakvies Kauno tvirtovės parkas bei unikaliame, praeitimi alsuojančiame Vilniaus

senamiesčio bute įsikūręs knygynas „Juodas šuo“. „Kaunas 2022“ – šiuolaikinė Europos kultūros sostinė supažindins su pirmuosius žingsnius žengiančia programa „Modernizmas ateičiai“, kuri siekia suvienyti aktyvią ir pilietišką modernizmo gerbėjų bei puoselėtojų bendruomenę. Žurnalas „Vintažo ženklai“ dalyvauja parodoje su vieninteliu Lietuvoje periodiniu leidiniu, kuris rašo tik apie antikvariata, vintažą ir su tuo susijusią kultūrą bei istoriją.

Seminarai – kiekvienam besidominčiam

Seminarų metu parodos svečiai turės galimybę susipažinti su istorinių Vilniaus pastatų interjerų paslaptimis, medinio paveldo išsaugojimo specifika, aptarti geruosius paveldo tvarkybos ir pritaikymo pavyzdžius bei šioje srityje dažniausiai pasitaikančias klaidas. Taip pat glaustai, aiškiai ir konkrečiai bus pristatyti veiksmai, kurių turėtų imtis nekilnojamąjį kultūros paveldo objektą įsigiję žmonės: pradedant oficialiomis dokumentų derinimo procedūromis ir baigiant konkrečiais patarimais, renkantis medžiagas objektų restauravimui. Seminarų erdvėje savo veiklą visuomenei taip pat pristatys paveldo apskaitos, tyrimų ir tvarkybos darbus vykdančios specialistai, kultūros paveldo politiką formuojančių bei jo apsaugą koordinuojančių valstybės institucijų atstovai.

Savo patirtį ir žinias seminarų metu pristatys bei apie Pasaulio paveldo vietas kultūrinio turizmo kontekste pasakos Kauno modernizmo architektūros įrašymo į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą kuratorė dr. Andrijana Filinaitė. Valstybinio turizmo departamento atstovė Viktorija Bružaitė-Kazlauskienė aptars kultūros paveldo ir darnaus turizmo ryšius ir kartu su seminarų dalyviais ieškos atsakymo į klausimą „kaip ugdyti keliautoją?“. Paveldu besidominčiai publikai ICOMOS Tarptautinio istorinių miestų ir miestelių komiteto generalinis sekretorius bei Europa Nostra tarybos narys dr. Claus–Peter Echter pristatys pranešimą „Values of cultural heritage and sustainable development“.

Dailėtyrininkė ir meno istorikė dr. Dalia Klajumienė meno ir interjero dizaino mylėtojus supažindins su pasaulietiniais interjero dekoru elementais XVIII–XX a. Lietuvoje; menotyrininkė, Vilniaus dailės akademijos doktorantė Aistė Dičkalnytė seminarų dalyvius pakvies nusikelti į Art Deco laikotarpį ir pasigėrėti šios epochos baldų dizaino bei istorijos subtilybėmis, o istorikė, Vilniaus dailės akademijos doktorantė Eglė Bagušinskaitė papasakos apie gražiausius XIX a. pab.–XX a. pr. Vilniaus, interjerus ir baldus. Kultūros paveldo centro specialistė Alantė Valtaite–Gagač pakvies pažinti spindintį Lietuvos sietynų paveldą, o aukščiausios kategorijos sienų tapybos restauratorė ir polichromijos tyrėja Indrė Valkiūnienė seminarų dalyvius supažindins su Pakruojo sinagogoje atkurta XIX a. tapyba bei sienų

apmušalais. Dailėtyrininkė, paveldosaugininkė dr. Margarita Janušonienė parodos lankytojams pristatys Pivašiūnų ir Simno bažnyčių altorių, jų skulptūrų bei paveikslų tyrimų ir restauravimo darbus.

Vilniaus tyrinėtojams Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto specialistė Aelita Ambrulevičiūtė pristatys miestų sanitarinės–higieninės sistemos paveldo objektus, miesto ekologijos problemas XIX a. Vilniuje, o meno istorikė dr. Jurgita Kristina Pačkauskienė pristatys vienintele išlikusias ir tebeveikiančias Vilniaus stačiatikių kapines.

Gamtos mylėtojai kviečiami išgirsti dendrologės, Birštono miesto kraštovaizdžio architektės Audronės Audzevičiūtės–Daubarienės pranešimą apie medžių reikšmę ir vaidmenį kraštovaizdyje bei kultūros paveldo paminklų aplinkoje, o Vytauto Didžiojo universiteto Gamtos mokslų fakulteto Aplinkos tyrimų centro atstovas Dr. Adomas Vitas plačiau apžvelgs dabartinę dendrochronologinio medienos datavimo būklę Lietuvoje ir ateities perspektyvas.

Generalinio parodos rėmėjo „Remmers Group AG“ atstovas Michael Pojarov kalbės apie istorinių pastatų restauravimo technikas ir priežiūrą. Kultūros paveldo centro ekspertės restauravimo technologės – chemikės Asta Grubinskaitė ir Eglė Gražėnaitė pasakos apie nematomą kultūros paveldo pusę, kuri atsiskleidžia tik taikomųjų mokslinių tyrimų metu. Tuo tarpu „Terra Modus UAB“ projektų vadovas seminarų dalyviams supažindins su naujausiomis technologijomis, taikomomis kultūros paveldo tyrimams: 3D lazerinio skenavimo ir fotogrametrinius matavimus bei dronu atliekamus paveldo objektų matavimus.

Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos narė Jūratė Markevičienė paaiškins mokslinių tyrimų ir profesinių kompetencijų paveldosaugos praktikoje ypatumus bei akcentuos skirtingiems procesams, etapams ir veikloms būtiną žinias bei kompetencijas, o VŠĮ „Kauno tvirtovės parkas“ pristatys savo patirtį pranešime „Nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkymo atvejai: pergalės ir klaidos Kauno tvirtovės objektuose“. Vilniaus miesto savivaldybės Kultūros paveldo skyriaus vedėjas Darius Daunoras bei Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros atstovas Kęstutis Masaitis susirinkusiems pristatys Vilniaus miesto savivaldybės vykdomas paramos programas projektavimo darbams kultūros paveldo objektuose.

Seminarų pranešėjai ir klausytojai visos parodos metu kviečiami aktyviai diskutuoti aktualiais paveldo išsaugojimo ir pritaikymo klausimais.

Mėgstantiems veiksmą – kūrybinės dirbtuvės

Kūrybinėse dirbtuvėse parodos dalyviai turės galimybę susipažinti su nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų ir restauracijos metodais, priemonėmis ir technologijomis,

naudojamomis paveldo tvarkybos darbuose, užduoti visus rūpimus klausimus šiuos darbus vykdantiems specialistams bei patys išbandyti keletą paveldo tvarkybos metodų.

Dailidystės dirbtuvėse lankytojus su medinės statybos ir dailidystės įrankiais, technologiniais procesais, konstrukcijų ir apdailos detalėmis supažindins medinio kultūros paveldo specialistai Laimonas Bartkus, Romas Valantis bei Lietuvos liaudies buities muziejaus, medinės architektūros tyrimų ir mokymo centro darbuotoja dr. Rasa Bertašiūtė. Šių dirbtuvių metu lankytojai galės savo jėgas išmėginti surinkdami medinio namo maketą, kurio rentimo principas nesiskiria nuo tikro medinio namo. Stalystės dirbtuvių dalyviai sužinos kaip tvarkyti senas duris ir langus, kokius naudoti įrankius, medžiagas ir technologijas, galės šias veiklas išbandyti praktiškai bei konsultuotis rūpimais klausimais su meistrais Sauliumi Sakalu, Valentinu Kireliu, Kęstučiu Cikanu.

Istorinių architektūrinių spalvų laboratorijoje kūrybinių dirbtuvių dalyviams iš natūralių pigmentų atkurti etalonines spalvas padės Saulius Jackevičius – meistras amatininkas, natūralių statybinių medžiagų kūrėjas, technologas ir lektorius. Ilgametę patirtį sukaupęs kalvis, senojo kalvystės amato puoselėtojas Raimondas Vaitkūnas leis prisiliesti prie bažnyčios ar kitų durų bei langų senųjų metalinių dalių restauravimo ir demonstruos tradicinius kalvystės įrankius bei metodus, rodys ir pasakos senojo amato subtilybes, o krosnių, židinių ir kaminų kūrybinėse dirbtuvėse vaikams bei suaugusiems krosnies koklių statymo/dėliojimo pamokas ves ir istorinių krosnių ir židinių koklių pavyzdžius, darbo įrankius pristatys krosnių, židinių ir kaminų meistras Artūras Šuliokas. Tautodailininkė, Vilniaus etninės kultūros centro vyriausioji edukacijos koordinatorė, gerai žinoma sodų rišėja Marija Liugienė kvies susipažinti su Sodais – Lietuvos tautodailės paveldu, bei labai svarbia Baltijos jūros regiono, Europos ir pasaulio kultūros paveldo dalimi. Dalyviai sužinos apie sodų medžiagą ir jos paruošimą, išmoks susikarpyti ir susirišti po nedidelį sodelį.

Parodos metu bus sudaryta galimybė praktiškai patirti, koks kruopštus yra restauratorių, meistrų darbas ir kodėl kokybiški paveldo objektų tyrimai, restauravimo procesai trunka gerokai ilgiau, nei dažnai tikisi paveldo objektų savininkai. Vilniaus dailės akademijos Paminklotvarkos katedra pristatys dirbtinio storasluoksnio marmuro ir skaljolos meno bei stiuko lipdybos ir gipso liejimo kūrybines dirbtuves, kurių dalyviai susipažins su dirbtinio marmuro, skaljolos, gipso liejimo technikomis, išbandys įvairių dekorų elementų formavimą pačia archaiškiausia technika – lipdant vietoje iš stiuko. Lietuvos dailės muziejaus P. Gudyno restauravimo centro restauratoriai pristatys net 5 kūrybines dirbtuves: „Auksavimas – seniausia dekoravimo technika“; „Paveikslų retušavimo praktika“; „Trimačių objektų retušavimas“; „Keramikos

dirbtuvės: sudužusio puodelio likimas – klijuoti ar išmesti?“ ir „Didelių netekimų atkūrimas gobelenine technika“. Šių dirbtuvių dalyviai galės trumpam pasijausti auksuotoju, paveikslų retušuotoju ar kitu restauravimo specialistu bei kartu su profesionalais pasinerti į kilnojamojo kultūros paveldo restauravimo ir konservavimo praktikas.

Grupė iniciatyvių miestiečių, vedami jaunų architektų Gabrielės Šarkauskienės ir Antano Šarkausko (Š A atelier), bandys sukurti ir įgyvendinti informacino taško erdvę bažnyčioje. Šis taškas bus svarbus elementas, leidžiantis atverti bažnyčios duris ir istoriją plačiau visuomenei. „Atvirosios fotografijos dirbtuvės“ demonstruos senovinį fotografavimo būdą dumpliniu fotoaparatu bei dovanos lankytojams vienetines šia technologija padarytas nuotraukas, o literatūros mėgėjus į kūrybines dirbtuves – aklą pasimatymą su knyga, pakvies pats slapčiausias Vilniaus knygynas „Juodas šuo“.

Eksperimentai ir žinios – archeologijos rūsyje

Parodoje dalyvaujantys archeologai supažindins lankytojus su archeologinių kasinėjimų specifika, archeologiniais tyrimais ir įvairių Lietuvoje atliktų kasinėjimų akimirkomis. Lankytojai galės susipažinti su bioarcheologijos laboratorijoje atliekamais, archeologiniais lauko tyrimais ir povandenine archeologija. Visos parodos metu taip pat veiks archeologijos biblioteka, o susidomėję šia sritimi kviečiami apsilankyti Archeologijos rūsyje vykšančiose paskaitose ir kūrybinėse dirbtuvėse. Archeologų draugijos atstovė, Istorijos fakulteto doktorantė Agnė Žilinskaitė pristatys archeologinius tyrimus ir jų naudą, dr. Romas Jarockis pasakos apie istorinių aerofotonuotraukų tyrimus ir jų galimybes. Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto specialistė dr. Justina Poškienė analizuos gerosios praktikos pavyzdžius, kuomet archeologijos paveldas yra saugomas ir eksponuojamas jo originalioje radimo vietoje, o Klaipėdos universiteto atstovė Ieva Masiulienė vaikus ir jų tėvelius pakvies pažinti ne tik archeologijos mokslą, tačiau ir kitų gretutinių humanitarinių bei tikslųjų mokslų specialybių galimybes. Vilniaus universiteto atstovė Justina Kozakaitė rūsio lankytojams atskleis bioarcheologijos keliamus iššūkius, o Lietuvos nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmų atstovė Sigita Venckūnienė pristatys pranešimą „Archeologinio radinio kelias (vertė, pagrindinės grupės, radimas–restauravimas–muziejus–ekspozicija)“, kuriame bus atskleista nematoma muziejaus veiklos pusė ir muziejininko darbas: archeologinių radinių tvarkymas ir apskaita, darbas laboratorijoje – radinių konservavimas ir restauravimas, saugyklų sistema, eksponatų atranka į ekspoziciją, parodų rengimo paslaptys ir kt.

Mokslinėse dirbtuvėse „Augalai ir gyvūnai archeologo akimis (zooarcheologija, paleobotanika ir dendrologija)“ Gamtos tyrimų centro atstovė dr. Dalia Kisielienė bei Vilniaus universiteto atstovai dr. Giedrė Piličiauskienė ir Kęstutis Peseckas atskleis tokių laboratorinių tyrimų galimybes, jų svarbą, kintančias ir tobulėjančias metodikas. Žaislų muziejus vaikus pakvies į dirbtuves „Archeologija vaikams“, o galimybę laimėti puikių prizų turės kiekvienas viktorinos „Ką turi žinoti kiekvienas Indiana Džounsas ir kiekviena Lara Kroft?“ dalyviai.

Ekskursantams atsivers kas dieną neprieinami paveldo objektai

Parodos metu organizuojamos ekskursijos – puiki galimybė atidžiau pažvelgti į kasdien matomus, bet dar nepažįstamus kultūros paveldo objektus, bei praplėsti žinias paveldo tyrimų ir tvarkybos srityse – išsiaiškinti, kaip nustatomos kultūros paveldo objektų vertingosios savybės, detaliau susipažinti su pastatų ir jų architektūrinių elementų restauravimo bei konservavimo darbų eiga. Ypatingi Vilniaus senamiesčio širdyje esantys kultūros paveldo statiniai – Vilniaus augustinų vienuolyno statinių ansamblio Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčia ir Pacų rūmai – besidomintiems architektūros paveldo istorija, tyrimų, tvarkybos ir pritaikymo darbais, duris atveria parodos metu.

Pirmoji Tarptautinė kultūros paveldo tyrimų ir technologijų paroda „HERITAS“ vyks gegužės 18–19 d., Švč. Mergelės Marijos ramintojos bažnyčioje. Platesnę informaciją apie parodos dalyvius, seminarų ir kūrybinių dirbtuvių temas bei kitas parodos metu vyksiančias veiklas galima rasti parodos interneto svetainėje www.heritas.lt.